

Bava Kamma (60b)

— מי יִשְׁקֵנִי מֵיִם מִבְּאֵר בֵּית-לָחֶם אֲשֶׁר בְּשַׁעַר — *David had a craving and said, "If only someone could give me water to drink from the well of Bethlehem, which is in the city gate!"* — וַיִּבְקְעוּ שְׁלֹשֶׁת הַגִּבּוֹרִים בְּמַחְנֵה פְּלִשְׁתִּים — *So the three mighty men [of David] broke into the camp of the Philistines and drew water from the well of Bethlehem, which is at the gate, and they carried it and brought it to David.*

The Gemara understands this passage to be speaking of David's wish for halachic guidance from the Sanhedrin. Therefore, the Gemara asks:

— **Regarding what halachic issue did [David] inquire?** — מאי קא מיבעיא ליה

— טַמּוֹן בָּאֵשׁ קְמִיבְעִינָא לֵיהּ — **Rava said in the name of Rav Nachman:** — אָמַר רַבָּא אָמַר רַב נַחֲמָן — **It was regarding the liability for hidden items destroyed by fire that he inquired:** — אֵי כְּרַבִּי

— **Is the halachah in accordance with R' Yehudah** — אֵי כְּרַבָּנָן — **or is it in accordance with the Rabbis?** — **And [the Sanhedrin] answered him what they answered him.** — וּפְשָׁטוּ לֵיהּ מַאי דְּפָשְׁטוּ לֵיהּ

— **There were stacks of barley belonging to the Jews** — גְּדִישִׁים דְּשַׁעוּרִים דְּיִשְׂרָאֵל הָווּ — **in which Philistines were hiding.** — דַּהּוּ מִטְּמְרֵי פְּלִשְׁתִּים בְּהוּ — **David wanted to set fire to the stacks to root out the enemy,** — וְקָא מִיבְעִינָא לֵיהּ — **so he asked as follows:** — מַהוּ לְהַצִּיל עַצְמוֹ בְּמִמּוֹן חֲבִירוֹ — **Is it permissible to save oneself through the destruction of someone else's property?** — שְׁלַחוּ לֵיהּ — **[The Sanhedrin] sent back to him the following decision:** — אָסוּר לְהַצִּיל עַצְמוֹ בְּמִמּוֹן חֲבִירוֹ — **It is normally prohibited for a person to save himself through the destruction of someone else's property;** — אֲבָל אַתָּה מְלִךְ אַתָּה — **but you, you are a king!** — [וּמְלִךְ] פּוֹרֵץ לַעֲשׂוֹת לוֹ דְּרֹךְ — **[And a king] may break through fences around another's property to make a path for himself and his armies** — וְאֵין מוֹחִין בְּיָדוֹ — **and no one may protest against him.** Thus you are permitted to burn the stacks of barley.

— **And the Rabbis, and some say it was Rabbah bar Mari, said:** — וְרַבָּנָן וְאִיתִימָא רַבָּה בַר מַרִּי אָמְרוּ — **There were stacks of barley belonging to the Jews** where David's men stood — גְּדִישִׁים דְּשַׁעוּרוֹן דְּיִשְׂרָאֵל הָווּ — **and stacks of lentils belonging to the Philistines in the Philistine controlled area.** — וְגְדִישֵׁין דְּעַדְשִׁים דְּפְּלִשְׁתִּים — **And [David] asked [the Sanhedrin] as follows:** — מַהוּ לִיטוֹל גְּדִישֵׁין שֶׁל שַׁעוּרוֹן דְּיִשְׂרָאֵל לִיתָן לְפָנֵי בְּהֵמָתוֹ — **Is it permissible to take the Jewish-owned stacks of barley so as to place the barley before one's animal as feed** — עַל מְנַת לְשַׁלֵּם גְּדִישֵׁין שֶׁל עַדְשִׁים דְּפְּלִשְׁתִּים — **on condition to repay this loss with the Philistine-owned piles of lentils later?** — שְׁלַחוּ לֵיהּ — **[The Sanhedrin] sent him the following decision:** — **The wicked person returns a pledge, repays for [his] theft;** This verse indicates that — **even though a person repays his theft** — חֶבֶל יָשִׁיב רְשָׁע גְּזֵלָה וְשָׁלַם" — **he is still considered a wicked person** for having stolen it in the first place. Thus, for most people it is prohibited to take the stacks of barley even if they will pay for them later, — **but you, you are a king!** — וּמְלִךְ פּוֹרֵץ לַעֲשׂוֹת לוֹ דְּרֹךְ וְאֵין מוֹחִין בְּיָדוֹ — **[And a king] may break through fences around another's property to make a path for himself and no one may protest against him.**

רא"ש (בבא קמא ס:) - ויראה דמיירי שעדיין לא היו מזומנן אלא רצו ליקח גדישים של שעורים דישראל ולכשיזדמן להם גדישים דעדשים דפלשתים יחזירו להם, אבל אם היו גדישין דעדשים מזומנן אפילו אין בעלי גדישין שעורים לפנינו מותר לזכות להן גדישין של עדשים על ידי אחר וליקח גדישין של שעורים זכות הוא לו דעדשים עדיפי טפי, וכן משמע לישנא דקרא "חבול ישיב רשע גזילה ישלם" דמשלם אחר שכבר גזלו.

שלחן ערוך (שנט, ב) - אסור לגזול אפילו על מנת לשלם דבר יפה ממנו, ויש מי שאומר דהיינו אם אין התשלומין בעין שאם הם בעין כיון שהם יפים מהדבר שלקח זכות הוא להם ויזכה אותם לבעלים על ידי אחר.

ים של שלמה (ב"ק ו, כז) - ולא נהירא לי כלל, וכי שרי להסתחר בממון חבירו שלא מדעתו דילמא חביב עליו יותר שעורים או צריכים לו לבהמתו ולא ימצא לקנות שעורים, או דילמא לא ניחא ליה למכור את שלו והלא מסקינן בסוף פרקין דחמסן אפילו יהיב דמי ומסתמא אין חילוק בין שילם לו דמיו או יותר מדמיו, ולא אמרינן זכין לאדם אלא במידי דאית ליה זכיה ולא שום צד חסרון אבל כי האי גונא לא נקרא זכות אלא דינו כחמסן.

ט"ז (שם) - ונלע"ד שיפה פסק רש"ל שלא לסמוך על הרא"ש בזה רק שלפענ"ד דאם הוא צורך גדול יש להקל ליקח בלי דעת חבירו דמסתמא ניחא לבעלים בזה ליעבד מצוה בממוניה, ואז אפילו אינו נותן פירות יפים מזה אלא אפילו בדכוותיהו שרי.

דבר העומד לימכר

טור (שנט) - וחזין לאדם שלא בפניו, ודוקא שידוע שזכות הוא לו כגון בדבר העומד לימכר אבל מחפצי ביתו לא.

ש"ך (שנט, ד) - ומשמע מדבריו דהרא"ש מייירי בכי האי גונא ובהכי ניחא דלא קשיא כל מה שהקשה המהרש"ל על הרא"ש... ונראה דמה שכתב הטור דבר העומד לימכר ר"ל שידוע בבירור שהבעל לא יחזיקנו בעצמו רק ימכרנו.

קצות החושן (שנט, א) - ומפרש לה הש"ך דוקא שידוע שאינו עומד אלא למכור אבל סתמא לא עכ"ל, ומלישנא דהרא"ש וטור לא משמע הכי מדכתב הרא"ש גבי גדישין של שעורין דמיירי שעדיין לא היו מזומנים כו' ונימא דלא היו ידוע שאינו עומד אלא למכירה אלא משמע דכל שאינו מחפצי ביתו אינו מקפיד ועומד למכור כל שנותן כפלים בדמיו. [וע"ע ט"ז שמקשה הא אותן שעורים דישראל לא נתברר שעומדין למכר ואדרבה הסברא נותנת דבישראל אשר היו שרויים על אדמתן היה להם בני בית הרבה מי ידע מה ימכורו מה יחזיק.]

חידושי ר' עקיבא איגר (שם) - עיין בהר"ן בשם הראב"ד דדבר העומד למכור ליכא איסור ליטול על מנת לשלם, משמע אף דאינו מזכה לו הממון על ידי אחר שרי.
מחנה אפרים (הל' גזילה סי' ה) - איכא למימר דאיירי בשאינו רוצה לשלם דמים אלא סחורה אחרת, ובכי הא אין דעתו של מוכר למכור כי אם בדמים אם לא דאיכא זכיה דעדיפי הני.

איסור חמס

קצות החושן (שנט, א) - ואינו קושיא דאף על גב דחמסן אפילו ביותר מדמיו וגם משלם ליה דמי כל שהוא בפניו והוא מוחה אין זה זכות אלא שלא בפניו אמרינן זכות הוא וחזין לו שלא בפניו דמסתמא ניחא ליה ואפילו שלא בפניו ושמע אחר כך וצוח נמי לא מהני כיון דמוחה כששמע דאפילו במתנה גמורה כי מוחה בתר דשמע יכול למחות.

תשלומין מאותו מין

בית אפרים (ח"מ סי' מט) - אומן שנתנו לו עצים או כסף וזהב לעשות מהם כלי והאומן יש לו גם כן כסף או עצים כיוצא בזה ויש לו כעת צורך בזה שניתן לו מבעל הבית אי שרי להחליף מה שניתן לו מבעל הבית או לא... מה שכתב הרא"ש... שאני התם שהתשלומין הם ממין אחר ומהאי טעמא חילק בים של שלמה שם... אבל אם נותן לו תמורתו דבר כזה ממש ואין קפידא לבעל הבית בזה או בזה אם כן נהי דאין כאן צד זכות מכל מקום גם צד חוב אין כאן וזה נהנה וזה לא חסר הוא ושפיר דמי כל כמה שאין הבעלים מוחים להדיא. [וע"ע פתחי תשובה.]

פתחי חושן (א, ססקי"ט) - נראה שנדון הבית אפרים אינו דומה להך דסימן שנט דאפשר שכיון שהכסף באו לידו למטרה מסוימת ולא להחזירו בעין לא איכפת לבעלים ממה יעשה כיון שלבסוף יקבל הכלי פי רצונו, מה שאין כן בהך דחילופין שלוקח מעצמו חפץ של חבירו הרי זה דומה לנכנס לבית חבירו ומחליף מעות במעות שמסתבר שלכולי עלמא אסור. [וע"ע משפטי התורה לב"ק שם.]

פתחי חושן

- 1] חפץ שאינו עומד להמכר לכולי עלמא אסור ליטול על דעת לשלם.
- 2] חפץ העומד להמכר (ויש נ"מ בין ט"ז והש"ל בהגדרתו) לדעת הרא"ש והטושו"ע מותר ליטול ע"ד לשלם בדבר יפה ויזכה ע"י אחר, ולדעת היש"ש והט"ז אסור.
- 3] אם נודע אחר כך לבעלים ומוחה צריך להחזיר.
- 4] מאותו המין מותר לכרו"ע.